

Podczas gdy na co dzień poczucie ciągłości własnego „ja” i upływu czasu wydają się względnie stabilne, w sytuacji nietypowych doświadczeń zmysłowych (np. w snach, psychozie czy stanach wywołanych środkami psychoaktywnymi) mogą odbiegać od dobrze znanej nam perspektywy. Celem projektu jest wykorzystanie technologii rzeczywistości wirtualnej (VR) do zbadania, w jaki sposób poczucie ciągłości czasowej zależy od eksperymentalnie wywoływanych zniekształceń w postrzeganiu świata. Ostatnie badania wykazały, że obserwacja realistycznych halucynacji wzrokowych – wygenerowanych za pomocą algorytmu uczenia maszynowego *Deep Dream* – wywołuje przejściowe zmiany w subiektywnym doświadczeniu, podobne do tych towarzyszących odmiennym stanom świadomości. W obecnym projekcie metoda ta zostanie wykorzystana do symulowania przejść między epizodami zróżnicowanych doświadczeń zmysłowych. Badania posłużą sprawdzeniu tego, jak zmienność strumienia doświadczenia przekłada się na postrzeganie odległości czasowej między poszczególnymi wydarzeniami oraz zdolność do pamięciowego odtwarzania ich sekwencji.

Zależności między doświadczeniem zmysłowym a postrzeganiem czasu uwidaczniają się także w codziennym życiu. Na przykład pomimo posiadania wiedzy na temat tego, ile czasu minęło od naszej wizyty w danym miejscu, będąc tam ponownie, możemy mieć poczucie, że zdarzenia pośrednie wydają się „skompresowane” i bardziej odległe czasowo, a te związane z danym miejscem mogą być odczuwane jako bliższe chwili obecnej. Badania pokazują, że zdarzenia występujące tuż po sobie w ramach różnych kontekstów, postrzegane są jako bardziej oddalone czasowo niż te zachodzące w tym samym kontekście. Podczas gdy dotychczasowe badania opierają się głównie na ograniczonych zmianach kontekstu (np. treści zdjęć), wyraziste i złożone zniekształcenia w percepcji czasu raportowane są szczególnie w przypadku silniejszych zmian w subiektywnym doświadczeniu. Dotyczy to na przykład odczuć nieciągłości czy nieregularności upływu czasu lub poczucia „czasowej wypowocności”, kiedy to czas wydaje się płynąć jak gdyby w oderwaniu od głównej linii życia. Poza tradycyjnie analizowanymi aspektami doświadczenia czasu (np. jego „prędkością”) to właśnie bardziej złożone zniekształcenia inspirują debaty nad tzw. świadomością czasu oraz twierdzenia, że czas wewnętrzny jest „subiektywny, indywidualny i względny” (H. Lehmann). Kluczowym wyzwaniem pozostaje jednak opis wielowymiarowości doświadczenia czasu w sposób wykraczający poza metafory oraz stworzenie ram do eksperymentalnego badania związanych z nią zjawisk.

Realizacja planowanych badań posłuży pogłębieniu rozumienia tego jak, postrzeganie odległości czasowych między wydarzeniami zmienia się w toku odmiennych doświadczeń. W szczególności sprawdzone będą przewidywania związane z proponowanym modelem opisującym epizodyczne zmiany jako przejścia w przestrzeni stanów – określanych na wymiarach odmienności od typowego doświadczenia oraz jakościowej odrębności. Dodatkowo oceniony zostanie wpływ zniekształceń obserwowanych w wirtualnej rzeczywistości na raportowane zmiany w różnych aspektach doświadczenia, procesy uwagi wzrokowej oraz aktywność sercowo-naczyniową. Opracowania z badań eksperymentalnych rozszerzone zostaną o rozważania teoretyczne dotyczące roli regularności wzorców doświadczenia w kształtowaniu poczucia ciągłości własnego „ja”. Posłużą one doprecyzowaniu i zobrazowaniu idei mówiącej, że „u podstaw nieustannie zmieniających się wzorców w strumieniu doświadczenia znajduje się coś na kształt stabilnego koryta rzeki, które łączy te wszystkie doświadczenia w jeden wewnętrzny świat” (A. Revonsuo).